ELINKEINOELÄMÄN KESKUSLIITTO EK LAUSUNTO

Työelämä

Katja Miettinen 28.11.2018

Lausunto koskien UJ 31/2018 vp Valtioneuvoston jatkokirjelmää eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi unionin oikeuden rikkomisesta ilmoittavien henkilöiden suojelusta.

Pyydettynä lausuntoa esitän Elinkeinoelämän Keskusliiton puolesta seuraavaa:

EK:n pääviestit

- EK kannattaa maltillisia ja tasapainoisia esityksiä aidoista epäkohdista ilmoittavien henkilöiden oikeussuojan parantamiseksi. Ilmoittajan suojan tulee olla tasapainossa ilmoituksen kohteen suojan kanssa.
- Komission ilmoittajansuojadirektiiviehdotus on ennenaikainen. Ilmoittajansuojaa on jo lisätty viime vuosina EU-tason sääntelyllä. Ennen sääntelyn lisäämistä tulisi paremmin arvioida olemassa olevan sääntelyn toimivuus. Myös ehdotuksen oikeusperustaa tulee tarkastella kriittisesti.
- Direktiiviehdotus ei ota riittävissä määrin huomioon väärinkäytösepäilyistä ilmoittamisen suhteen yritysten liikesalaisuuksien suojaamisen tarpeisiin.
- On tärkeätä, että ilmoitukset tehdään ensisijaisesti sisäistä kanavaa pitkin ja toissijaisesti viranomaisille. Julkiset ilmoitukset tulee rajata poikkeustapauksiin.
- Sääntelyllä ei tule lisätä kohtuuttomasti yritysten hallinnollista taakkaa. Sisäisen ilmoituskanavan luomisvelvollisuus on ehdotuksessa liian matalalla.
- Ehdotuksen keinot ilmoittajan suojelemiseksi ovat raskaita ja pitkälle meneviä ja osin ristiriidassa nykyisen työlainsäädäntömme periaatteiden kanssa.
- Ilmoituksen kohteen suoja on ehdotuksessa puutteellinen. On ensiarvoisen tärkeää, että ehdotus ei vesitä kenenkään oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, oikeutta tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin, syyttömyysolettamaan tai puolustukseen tai muuhun oikeusvaltion perusperiaatteiden takaamaan suojaan. Direktiiviehdotus ei esitetyssä muodossaan tarjoa riittäviä oikeussuojatakeita myöskään ilmoitusjärjestelmän väärinkäytösmahdollisuuksia vastaan.

Työelämä

Katja Miettinen 28.11.2018

Yksityiskohtaiset kommentit Suomen kantaan UJ 31/2018 vp

EK pitää Suomen kannan tavoin hyvänä sitä, että sisäisen kanavan ensisijaisuutta on puheenjohtajamaan kompromissiehdotuksessa korostettu. Muutos on oikeansuuntainen, mutta riittämätön. EK katsoo, että sisäisen ilmoituskanavan ohittaminen tulisi olla sallittua vain tarkoin rajatuissa tilanteissa ja julkisen ilmoituksen tekeminen ohi organisaation sisäisen ilmoituskanavan tai viranomaiskanavan tulisi olla sanktioitu ja siihen tulisi liittyä vahingonkorvausvelvollisuus.

Velvollisuuden käyttää sisäistä ilmoituskanavaa tulisi olla voimassa myös silloin, jos yritys, jolla ei ole direktiivin mukaan velvoite luoda ilmoituskanavaa, on kuitenkin ottanut sisäisen ilmoituskanavan käyttöön.

Direktiiviehdotuksen jatkokäsittelyssä tulisi edelleen kiinnittää huomiota ”ilmoitusoikeuden” mahdolliseen vanhentumiseen. Ilmoituksen tekemiselle tulee säätää määräaika.

EK pitää hyvänä myös sitä, että Suomen kannassa korostetaan liikesalaisuuksien suojan korkeaa tasoa, ja sitä että suojan ei tule kattaa ilkivaltaisia tai tarkoituksella perättömiä ilmoituksia.

EK pitää tärkeänä, että Suomi pyrkii varmistamaan, että mahdollinen sääntely mahdollistaa jatkossa erilaiset oikeudelliset järjestelmät työsuhteiden sääntelystä ja niiden päättämisperusteista ja lainvastaisten päättämisten perusteista. Komission ehdotus on osittain ristiriidassa nykyisen työlainsäädäntömme kanssa, jossa on nimenomaisesti päädytty siihen, että oikeus päättää työsuhteen voimassaolosta kuuluu työnantajalle ja että työntekijän riittävänä oikeussuojana on pidettävä työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä työnantajalle maksettavaksi tuomittavaa korvausta. Direktiiviin ei tule sisällyttää oikeudenkäyntiin liittyvänä välitoimena nykyisen työlainsäädäntömme mukaisten työnantajan toimenpiteiden estämistä.

Lisäksi on ehdottoman tärkeää, että vastatoimien kielto koskee Suomen kannassa esitetysti väärinkäytöksestä ilmoittamisen seurauksena toteutettuja toimenpiteitä ja että toimenpiteen ja ilmoituksen välillä on oltava syy-seurausyhteys. Suurin osa artiklassa 14 kielletyistä

toimenpiteistä on normaaleja työnantajan työnjohto-oikeuden piiriin kuuluvia toimenpiteitä, jotka eivät voi sisältää oletusta niiden toteuttamisesta vastatoimena. Yleinen vastatoimien kielto ilmoittajaa kohtaan – täydennettynä ilmoittajan velvollisuudella yksilöidä riitatilanteissa, millaisia vastatoimia häneen on kohdistettu ja millä perusteella – olisi kaikkien osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta tasapainoisempi ratkaisu.

Näyttötaakan tulee vastatoimien osalta olla jaettu vähintäänkin siten, että ilmoittajan tulee ensin esittää näyttö siitä, että kyse on vastatoimesta. Todistustaakan kääntymiseksi ilmoituksen kohteelle vaadittavan näyttökynnyksen tulee olla riittävän korkea, eikä perusteeksi todistustaakan kääntymiselle voi olla riittävää esimerkiksi pelkkä työnantajan ilmoittajaan kohdistama epäedullinen toimenpide.

Ilmoituksen kohteen oikeussuojan tulee olla tasapainossa ilmoittajan oikeussuojan kanssa. Näyttötaakka siitä, että ilmoitettua oikeuden vastaista toimenpidettä tai oletettua toimenpidettä ei ole tapahtunut ei voi olla kokonaan ilmoituksen kohteella. Esimerkiksi väitetyn teon tai tapahtuman, jota ei ole koskaan tosiasiassa tapahtunut osalta on erittäin vaikea esittää vastanäyttöä. Näin ollen se, että näyttötaakka on kokonaan ilmoituksen kohteella voisi johtaa kohtuuttomiin tilanteisiin. Suojan saamisen edellytyksenä tulisi olla esimerkiksi se, että ilmoittaja pystyy esittämään väitteidensä tueksi riittävän näytön viimeistään siinä vaiheessa, kun voidaan katsoa olevan todennäköisiä syitä epäillä, ettei ilmoitukselle ole ollut asianmukaisia perusteita, taikka se, että ilmoittaja pystyy osoittamaan näyttöä vilpittömyydestään.

EK pitää edelleen ongelmallisena sitä, että direktiiviä sovellettaisiin lisäksi tekoihin ja laiminlyönteihin, jotka eivät muodollisesti vaikuta lainvastaisilta, mutta jotka ilmiantajan oman arvion mukaan ovat sovellettavien sääntöjen tavoitteiden vastaisia. Tämä voi johtaa subjektiivisuudessaan vaikeisiin rajanvetotilanteisiin.

EK katsoo, että Suomen tulisi kiinnittää huomiota esityksen oikeusperustaan. Esityksen oikeusperusta ei riitä kansalliseen työlainsäädäntöön puuttumiseen esitetyllä tavalla. Ehdotuksella puututaan suoraan kansalliseen työlainsäädäntöön, kuten työsuhteiden päättämistilanteisiin, lomautustilanteisiin ja työnantajan työnjohto-oikeuteen. Tästä syystä oikeusperustaksi olisi tullut harkita myös SEUT 153

Työelämä

Katja Miettinen 28.11.2018

artiklaa. Ehdotuksesta ei ole kuultu eurooppalaisia työmarkkinaosapuolia perussopimuksen edellyttämällä tavalla. Suomen ei tule mielestämme mahdollistaa sitä, että komissiolle luodaan “perusoikeuksien” ja “EU:n taloudellisten etujen suojaamisen” varjolla tämän tyyppinen ohituskaista työlainsäädännön kysymyksissä.